

STJÄRNBILDER

Åke Lundström 1979

Zodiaken

Med sin livliga fantasi tyckte sig grekerna (inspirerade av babylonier och egyptier) se figurer framträda bland stjärnornas myller. Dessa figurer förband man med olika sagogestalter. Mest bekanta är de tolv stjärnbilder, genom vilka solen skenbart förflyttar sig under ett år, den s.k. zodiaken eller djurkretsen. I en medeltida minnesramsa har man (med någon möda) lyckats pressa in djurkretsens tecken i två hexameterrader. Utgångspunkten för uppräknigen är den 21 mars, *aequinoctium vernale*, vårdagjämningen.

Sunt Ariés, Taurús, Gemini, Cancér, Leo, Virgo

Libraque, Scórpius, Árcitenéns, Caper, Ámphora, Písces.

<i>Aries</i> _____	med det gyllene skinnet.
<i>Taurus</i> _____	i vars skepnad Zeus bortförde Europa.
<i>Gemini</i> _____	= Dioskurerna, som hette _____
<i>Cancer</i> _____	som Hera släppte i hämlarna på Herakles, när han bekämpade hydran i Lerna.
<i>Leo</i> _____	i Nemea, föremål för ett av Herkules stordåd.
<i>Virgo</i> _____	troligen Dike = Iustitia _____
<i>Libra</i> _____	Dikes attribut <u>eller</u> det tecken, i vilket solen "går in" vid <i>aequinoctium vernale</i> , då dagen och natten "väger lika".
<i>Scorpius/Scorpio</i> _____	som på Artemis befallning dödade Orion (se nedan).
<i>Sagittarius</i> _____	(i versen kallad <i>Arcitenens</i> = _____) en av kentaureerna.
<i>Capricornus</i> _____	(i versen kallad <i>Caper</i> = _____) Pans son, Zeus dibroder i grottan på Kreta.
<i>Aquarius</i> _____	(i versen kallad <i>Amphora</i> = _____) Ganymedes
<i>Pisces</i> _____	som bar Venus och Cupido över Euftrat, då de förföljdes av odjuret Tyfon (Ovidius, Fasti 2:456 ff.)

Några andra välkända stjärnbilder

Orion, den vilde och sköna jägaren, som åtföljs av *Canis maior* = _____. (med den ljusstarka stjärnan *Sirius*) och ängsligt iakttages av *Ursa maior* = _____.

Orion jagar Plejaderna, Atlas sju döttrar, tills Artemis sänder en skorpion som dödar honom.

Stora Björnen kallas ofta också *Plaustrum* = _____ (endast i Norden - med oklar syftning – Karlavagnen). I Lilla Björnen ingår *Stella Polaris* = _____, ett gammalt märke för väderstrecket norr.

Av grekiskans ἄρκτος (=björn) har vi lånordet _____.

Hjälten *Perseus* med sin bevingade häst Pégasos räddade *Andrómeda*, dotter till *Cepheus* och *Cassiopeia*, undan *Cetus* = _____ (Valfisken).

Cygnus = _____, i vars gestalt Zeus förförde Leda.

Lyra(n) gjorde Hermes av ett sköldpaddsskal och skänkte till Apollon.

Vintergatan heter på grekiska Γαλαξίας (varav lånordet galax = _____), vilket romarna översatte med *via lactea* = eng. _____, ty. _____, fra. _____. Den hade tillkommit, då Hera lurats att amma den nyfödde Herakles och mjölken rann ut på himmelen.